

COMMISSIE VOOR VERZEKERINGEN

Brussel, 13 december 2006

DOC C/2006/10

ADVIES

**van de Commissie over artikel 10 van het wetsontwerp
ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en
mannen**

1. INLEIDING

De Commissie voor Verzekeringen werd verzocht met spoed een advies uit te brengen over een ontwerp tekst die in het ontwerp van wet ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen een artikel 10 inlast. Dit artikel handelt enkel over het gebruik van het criterium geslacht in verzekeringen.

Artikel 10 geeft uitvoering aan artikel 5, § 2 van richtlijn 2004/113/EG. Dit artikel biedt aan de lidstaten de mogelijkheid om af te wijken van het verbod om het geslacht als factor te gebruiken bij de berekening van premies en uitkeringen in het kader van verzekeringsdiensten en financiële diensten. Dit betekent dat de verzekeringsondernemingen het criterium geslacht verder als actuariële factor zullen mogen blijven gebruiken bij de berekening van premies en uitkeringen voor bepaalde verzekeringstakken.

Artikel 10, § 1, bepaalt de voorwaarden waaraan hiervoor voldaan moet zijn en somt de takken op waarin het toegelaten is een direct onderscheid te maken op grond van het geslacht.

Artikel 10, § 2, bepaalt echter dat de Koning, op advies van de CBFA, die afwijkingen kan uitbreiden tot overeenkomsten ter verzekering van risico's die tot andere takken behoren.

Artikel 10, § 3, belast de CBFA met de opdracht nauwkeurige en relevante actuariële en statistische gegevens te

COMMISSION DES ASSURANCES

Bruxelles, le 13 décembre 2006

DOC C/2006/10

AVIS

de la Commission sur l'article 10 du projet de loi tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes

1. INTRODUCTION

La Commission des assurances est saisie en urgence d'un projet visant à insérer un article 10 dans le projet de loi visant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes. Cet article ne concerne que l'utilisation du critère du sexe en assurances.

L'article 10 met en œuvre l'article 5, § 2 de la directive 2004/113/CE qui offre la possibilité aux Etats membres de déroger à l'interdiction d'utiliser le sexe comme facteur dans le calcul des primes et des prestations pour les services d'assurance et les services financiers. De cette façon les compagnies d'assurances pourront continuer à utiliser le critère du sexe comme facteur actuariel dans le calcul des primes et des prestations, pour certaines branches d'assurance.

L'article 10, § 1, détermine les conditions à respecter à cet effet. Il énumère les branches dans lesquelles une distinction directe fondée sur le sexe est autorisée.

L'article 10, § 2, permet toutefois au Roi, sur avis de la CBFA, d'étendre ces dérogations à des contrats couvrant des risques relevant d'autres branches.

L'article 10, § 3, confie à la CBFA la mission de collecter et de publier les données actuarielles et statistiques précises.

verzamenen en bekend te maken. Daarvoor kan de CBFA aan de instellingen, instanties of personen die zij bepaalt de gegevens vragen die nodig zijn voor het vervullen van de in het eerste lid bepaalde opdracht.

Artikel 10, § 4, verplicht de CBFA om de informatie waarover zij beschikt aan de Commissie mee te delen.

Artikel 10, § 5, bepaalt dat de afwijking bedoeld in de eerste paragraaf niet van toepassing is op verzekeringsovereenkomsten die worden gesloten in het kader van een aanvullende regeling voor sociale zekerheid en dat die overeenkomsten geregeld worden door artikel 12 van het wetsontwerp.

-◇-

2. ALGEMENE OPMERKINGEN

De Commissie voor Verzekeringen merkt op dat de ontwerptekst van artikel 10, waarover haar advies wordt gevraagd, uitvoering geeft aan de mogelijkheid die in artikel 5, § 2, van de voornoemde richtlijn wordt geboden, zodat de verzekeringsondernemingen het criterium geslacht verder als actuariële factor kunnen blijven gebruiken. Sommige onduidelikheden in de wetstekst zijn te wijten aan het feit dat de richtlijn zelf onvoldoende duidelijk is. Toch moeten de letter en de geest van de Europese tekst zoveel mogelijk worden nageleefd.

De Commissie voor Verzekeringen wil hier niet terugkomen op de discussie over de legitimiteit van het gebruik van het criterium geslacht in verzekeringen. Zij verwijst hiervoor naar het uitvoerig advies dat zij over dit thema heeft uitgebracht in 2004 (advies DOC-C-2004-3). De vertegenwoordigers van de verbruikers betreuren dat de Belgische wetgever gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid die in artikel 5, § 2 van de voornoemde richtlijn wordt geboden. Zij vinden dat dit een politieke keuze is en geen omzetting van de principes van de richtlijn.

De vertegenwoordigers van de verbruikers betreuren ook dat dit ontwerp met spoed moet worden besproken. Er wordt bijna systematisch om spoedbehandeling verzocht en volgens hen is dit een verkapte manier om de debatten te beknotten.

De voorliggende ontwerptekst van artikel 10 maakt deel uit van een langer ontwerp. De Commissie zal zich binnen de grenzen van haar bevoegdheid beperken tot een onderzoek van artikel 10, hoewel er andere artikelen zijn die ook rechtstreeks van belang zijn voor de verzekering. Dit geldt bijvoorbeeld voor artikel 12 van het ontwerp, dat handelt over de aanvullende regelingen voor sociale ze-

ses et pertinentes. Dans ce but, la CBFA peut demander aux organismes, instances ou personnes qu'elle désigne les données nécessaires pour accomplir la mission visée à l'alinéa 1er.

L'article 10, § 4, oblige la CBFA à communiquer l'information dont elle dispose à la Commission.

L'article 10, § 5, indique que la dérogation visée au § 1er, ne s'applique pas aux contrats d'assurance conclus dans le cadre d'un régime complémentaire de sécurité sociale, ceux-ci étant régis par l'article 12 du projet de loi.

-◇-

2. REMARQUES GÉNÉRALES

La Commission des assurances note que le projet d'article 10 sur lequel on lui demande un avis vise à utiliser la possibilité offerte par l'article 5, § 2, de la directive précitée, en vue de permettre aux compagnies d'assurance de continuer à utiliser le critère du sexe comme facteur actuariel. Certaines imprécisions du texte légal résultent des imprécisions que comporte la directive elle-même. Il importe cependant d'être aussi fidèle que possible à la lettre et à l'esprit du texte européen.

La Commission des assurances n'entend pas reprendre ici la discussion sur la légitimité de l'utilisation du critère du sexe en assurances. Elle renvoie à cet égard à l'avis circonstancié qu'elle a rendu à ce sujet en 2004 (avis DOC-C-2004-3). Les représentants des consommateurs regrettent que le législateur belge ait fait usage de l'option offerte par l'article 5, § 2 de la directive précitée. Ces représentants estiment qu'il s'agit d'un choix politique et non d'une transposition des principes issus de la directive.

Les représentants des consommateurs regrettent également que ce projet doive être discuté dans l'urgence. L'invocation presque systématique de l'urgence leur paraît être un moyen déguisé de couper court aux débats.

Le projet d'article 10 soumis à la Commission fait lui-même partie d'un projet plus large. Dans les limites de la compétence, la Commission se limitera à l'examen de l'article 10, même si d'autres articles intéressent aussi directement l'assurance. On songe notamment à l'article 12 du projet qui concerne les régimes complémentaires de sécurité sociale.

kerheid.

Artikel 5, § 1, van de richtlijn bepaalt duidelijk dat het verbod om het geslacht als actuariële factor te gebruiken ten vroegste geldt voor de nieuwe overeenkomsten die na 21 december 2007 worden gesloten. Ook de ontwerpwet zou een dergelijke overgangsbepaling moeten bevatten, zodat de operatoren niet verplicht zijn hun volledige bestaande portefeuille vanaf 21 december 2009 aan te passen om rekening te houden met het verbod om op het vlak van de premies en uitkeringen een onderscheid te maken op basis van de kosten die verband houden met zwangerschap en moederschap.

Rekening houdend met het feit dat er een anti-discriminatiewet bestaat, namelijk de wet van 25 februari 2003, zou het echter verkeerd zijn uit de ontwerptekst af te leiden dat het gebruik van het criterium geslacht voor overeenkomsten die vóór 21 december 2007 worden gesloten zonder beperking zou zijn toegelaten, en dat dit gebruik voor overeenkomsten die na die datum worden gesloten, toegelaten is op de voorwaarden van artikel 10.

Zoals we verder zullen zien, bevat de ontwerptekst van artikel 10 geen bepalingen die beletten dat er *a posteriori* een rechterlijke controle wordt uitgeoefend.

-◆-

3. OPMERKINGEN ARTIKEL PER ARTIKEL

1. Artikel 10, § 1, 1ste en 2de streepje

- 1.1. Deze bepaling bevat de voorwaarden die vervuld moeten zijn om gebruik te kunnen maken van de mogelijkheid om bij de vaststelling van premies en uitkeringen een direct onderscheid te maken op grond van het geslacht van de verzekerde. Er wordt onder meer bepaald dat het geslacht als bepalende factor moet blijken op grond van relevante en nauwkeurige actuariële en statistische gegevens.

Behalve het feit dat de tekst niet correct is (een betere formulering zou zijn: “om als een bepalende factor te kunnen worden beschouwd, moet het gebruik van het criterium geslacht gebaseerd zijn op relevante en nauwkeurige actuariële en statistische gegevens”), blijkt na vergelijking tussen de ontwerptekst en artikel 5, § 2, van de richtlijn, dat de woorden “proportionele verschillen” zijn weggelaten in het ontwerp. Nochtans zijn enkel proportionele verschillen toegelaten.

L'article 5, § 1er, de la Directive prévoit clairement que l'interdiction d'utiliser le sexe comme facteur actuariel ne s'applique, au plus tôt, qu'aux nouveaux contrats conclus après le 21 décembre 2007. Il est souhaitable que le projet de loi comporte une disposition transitoire du même type, pour que les opérateurs ne doivent pas modifier l'ensemble du portefeuille existant à partir du 21 décembre 2009 en ce qui concerne l'interdiction de différencier les primes et les prestations sur la base des frais liés à la grossesse et à la maternité.

Compte tenu de l'existence de la loi anti-discrimination du 25 février 2003, il serait cependant faux de déduire du texte du projet que pour les contrats conclus avant le 21 décembre 2007, l'utilisation du critère du sexe serait autorisée sans limitation et que pour les contrats conclus après cette date, cette utilisation est uniquement subordonnée aux conditions prévues par l'article 10.

Comme on le verra plus loin, le projet d'article 10 n'empêche nullement l'exercice d'un contrôle judiciaire *a posteriori*.

-◆-

3. REMARQUES ARTICLE PAR ARTICLE

1. Article 10, § 1er, 1er et 2ème tiret

- 1.1. Cette disposition prévoit les conditions auxquelles est subordonnée la possibilité de procéder à une distinction directe fondée sur le sexe de l'assuré pour la fixation des primes et des prestations. Elle prévoit notamment que “le sexe en tant que facteur déterminant est constaté sur la base de données actuarielles et statistiques pertinentes et précises”.

Outre que le texte est incorrect (il serait préférable de dire “pour être considéré comme un facteur déterminant, l'utilisation du critère du sexe doit être fondée sur des données actuarielles et statistiques pertinentes et précises”), une comparaison entre le texte du projet et l'article 5, § 2, de la directive montre que les termes “différences proportionnelles” ont été omis dans le projet. Or, seules des différences proportionnelles sont autorisées.

Indien niet vermeld wordt dat het om proportionele verschillen gaat, zou men dit bovendien kunnen opvatten als een verlaging van het niveau van bescherming dat reeds wordt geboden door de antidiscriminatiewet van 2003, waarin het criterium “proportionaliteit” uitdrukkelijk is opgenomen.

Overigens zou deze weglating ook in strijd kunnen zijn met de *standstill*clausule die in artikel 7, § 2, van de richtlijn is opgenomen.

- 1.2. Artikel 10, § 1, tweede streepje, bepaalt echter dat de kosten die verband houden met zwangerschap en moederschap, ongeacht de oplossing waarvoor tijdens de observatieperiode wordt gekozen, in geen geval nog tot verschillen in premies en uitkeringen voor individuele personen mogen leiden.

Deze bepaling sluit aan bij artikel 5, § 3, van de richtlijn, dat inhoudt dat kosten die verband houden met zwangerschap en moederschap in geen geval tot verschillen in premies en uitkeringen voor individuele personen mogen leiden maar dat het mogelijk is de uitvoering van de noodzakelijke maatregelen uit te stellen tot uiterlijk twee jaar na 21 december 2007.

De memorie van toelichting voegt hieraan toe dat niets de verzekeringsondernemingen belet zich onmiddellijk of vroeger naar dat verbod te schikken.

Er zou ook vermeld dienen te worden dat de ondernemingen die momenteel geen onderscheid maken tussen M/V voor wat betreft de kosten die verband houden met zwangerschap en moederschap, zich niet op artikel 10, § 1 kunnen beroepen om dit onderscheid opnieuw in te voeren (*stand still*).

Een vertegenwoordiger van de verzekeraars stelt zich vragen in verband met het overgangsrecht. Het verbod voor de kosten die verband houden met zwangerschap en moederschap zou immers ook gelden voor de lopende overeenkomsten. Indien dit effectief het geval is, zullen de tarieven voor de ziekteverzekering aangepast moeten worden. Zij willen dat die aanpassing opgevat kan worden als een gevolg van een wettelijke maatregel van algemene strekking in de zin van het wetsontwerp over de ziekteverzekering dat momenteel wordt besproken, zodat de eventuele premieverhoging leidt tot een automatische aanpassing van de portefeuille zonder dat dit de verzekerde het recht geeft de overeenkomst op te zeggen. Daarom zijn zij van mening dat het ver-

De plus, l’oubli du critère de proportionnalité pourrait être compris comme une réduction de la protection déjà accordée par la loi anti-discrimination de 2003 qui fait expressément référence à ce critère.

Par ailleurs, la même omission pourrait constituer une violation de la clause de *stand still* contenue dans l’article 7, § 2, de la directive.

- 1.2. L’article 10, § 1er, deuxième tiret, précise cependant que quelle que soit la solution retenue pendant la période d’observation, “les frais liés à la grossesse et à la maternité n’entraînent plus pour les assurés de différences en matière de primes et de prestations”.

Cette disposition fait écho à l’article 5, § 3, de la directive qui prévoit qu’en tout état de cause les frais liés à la grossesse et à la maternité n’entraînent pas, pour les assurés, de différence en matière de primes et de prestations mais permet de reporter la mise en œuvre des mesures nécessaires deux ans au plus tard après le 21 décembre 2007.

L’exposé des motifs ajoute que rien n’empêche les compagnies de se conformer immédiatement ou plus tôt à cette interdiction.

Il faudrait indiquer aussi que les compagnies qui actuellement ne font pas de distinction entre H/F en ce qui concerne les frais liés à la grossesse et à la maternité ne peuvent réintroduire cette distinction en se prévalant de l’article 10, § 1er (*stand still*).

Un représentant des assureurs se pose des questions sous l’angle du droit transitoire. Il semble en effet que l’interdiction relative aux frais de grossesse et de maternité s’applique aussi aux contrats en cours. Si tel est le cas, les tarifs en assurance maladie devront être adaptés. Ils souhaitent que cette adaptation puisse être comprise comme une conséquence d’une mesure légale de portée générale au sens du projet de loi en discussion sur l’assurance soins de santé, en manière telle que l’augmentation éventuelle de la prime permette une adaptation automatique du portefeuille sans ouvrir un droit de résiliation à l’assuré. Sous cet angle ils estiment qu’il serait préférable que l’interdiction s’applique seulement aux nouveaux contrats conclus après la date d’entrée en vigueur

kieslijk zou zijn het verbod enkel te laten gelden voor de nieuwe overeenkomsten die na de datum van inwerkingtreding van de maatregel worden gesloten.

Indien de uitvoering van de maatregel bedoeld in artikel 5, § 3, wordt uitgesteld, moet de Commissie daar in elk geval op de hoogte van worden gebracht.

2. Artikel 10, § 1, 3de streepje en 10, § 2

In deze bepaling wordt een beperkende opsomming gegeven van de takken waarvoor de in §1 bedoelde afwijking mogelijk is. Volgens de vertegenwoordigers van de verzekeraars zijn dit de takken waarvoor de verzekeraars momenteel over betrouwbare en nauwkeurige statistische gegevens beschikken. Voor de andere takken is dus geen afwijking mogelijk.

Sommige leden verwonderen er zich over dat er een uitsluiting geldt voor tak 1 (ongevallen) Wat de arbeidsongevallenverzekering betreft, merkt de vertegenwoordigster van het FAO op dat het criterium geslacht hier niet gebruikt wordt voor de premieberekening, maar voorkomt in de barema's voor de aanleg van technische voorzieningen en gebruikt wordt bij de berekening van de uitkeringen die verschuldigd zijn bij betaling van een derde van de waarde van de rente in kapitaal (overlevende echtgenoot of begunstigde van een rente van minstens 20 %).

Er moet voor de tak arbeidsongevallen duidelijkheid komen over de toepassing van artikel 10 en van het wetsontwerp. Een deskundige is van oordeel dat de arbeidsongevallenverzekering niet onder het toepassingsgebied van artikel 10 valt, omdat ze ook niet onder de toepassing van de richtlijn valt. De arbeidsongevallenverzekeringen dienen te voldoen aan de bestaande Anti-Discriminatiewet van 25 februari 2003.

De Commissie stelt zich bovendien vragen bij de mogelijkheid die aan de Koning wordt geboden in artikel 10, § 2, om de afwijking uit te breiden tot andere takken dan die bepaald in § 1.

Verschillende leden van de Commissie vragen zich af of die mogelijkheid tot uitbreiding, die inhoudt dat de Koning de lijst van betrokken takken mag aanvullen, zelfs na 21 december 2007, wel in overeenstemming is met artikel 5, § 2, van de richtlijn. De richtlijn biedt aan de lidstaten de mo-

de la mesure.

En tout état de cause, le report de la mesure prévue par l'article 5, § 3, suppose que la Commission en soit informée.

2. Article 10, § 1er, 3e tiret et 10, § 2

Cette disposition énumère limitativement les branches pour lesquelles la dérogation visée par le § 1er est applicable. D'après les représentants des assureurs, ces branches sont celles pour lesquelles les assureurs disposent actuellement de données statistiques fiables et précises. Les autres branches ont donc été écartées.

Certains s'étonnent cependant de l'exclusion de la branche 1 (accidents). Concernant l'assurance accidents du travail, la représentante du FAT précise que le critère du sexe n'est pas utilisé dans ce domaine pour le calcul des primes, mais qu'il apparaît dans les barèmes destinés à la constitution des provisions techniques et dans le calcul des prestations dues en cas de paiement du tiers de la valeur de la rente en capital (conjoint survivant ou bénéficiaire d'une rente de 20 % au moins).

Il importe de clarifier la situation de la branche accidents du travail au regard de l'article 10 et du projet de loi. Un expert estime que dès lors que l'assurance contre les accidents du travail ne relève pas du champ d'application de la directive, elle ne relève pas non plus de celui de l'article 10. Les assurances contre les accidents du travail doivent néanmoins satisfaire à la loi anti-discrimination du 25 février 2003 actuellement en vigueur.

La Commission s'interroge en outre sur la possibilité qui est donnée au Roi en vertu de l'article 10, § 2, d'étendre la dérogation à d'autres branches que celles prévues au § 1er.

Plusieurs membres de la Commission se demandent si cette possibilité d'extension, qui autorise le Roi à compléter la liste des branches concernées même après le 21 décembre 2007, est bien conforme à l'article 5, § 2, de la directive. Celle-ci laisse aux Etats membres une possibilité de déroger au principe général, mais

gelijkheid om af te wijken van het algemeen beginsel, maar de toelating moet definitief worden gegeven vóór 21 december 2007.

De mogelijkheid tot uitbreiding waarin het ontwerp voorziet, komt neer op een verlenging van de termijn die in de richtlijn is vastgesteld. Die mogelijkheid wordt overigens niet gegeven in de Duitse wet tot omzetting van de richtlijn (Bundesgesetzblatt Jahrgang 2006, Teil 1, nr. 39). Voor de rechtszekerheid zou het dus verkieslijk zijn de situatie niet vast te zetten door een opsomming te geven van de betrokken verzekerings-takken.

De keuze die in het wetsontwerp gemaakt wordt om de Koning de bevoegdheid te geven de lijst van takken waar het criterium geslacht mag worden gebruikt, uit te breiden, zou tot gevolg kunnen hebben dat de Belgische wetgeving gedeeltelijk ontsnapt aan de controle van de Europese Commissie, wat niet aanvaardbaar is.

In de memorie van toelichting wordt vermeld dat de Koning van die bevoegdheid enkel gebruik mag maken indien op grond van nauwkeurige en relevante statistische gegevens wordt aangetoond dat dit onderscheid in de bedoelde verzekerings-takken gerechtvaardigd is. Deze voorwaarde zou ook in het wetsontwerp zelf moeten worden opgenomen. Momenteel is dit niet het geval.

3. Artikel 10, § 3

- 3.1. Deze bepaling belast de CBFA met de opdracht de statistische gegevens te verzamelen en bekend te maken. Daarvoor kan de CBFA aan de instanties of personen die zij bepaalt de gegevens vragen die zij nodig heeft. De CBFA bepaalt de inhoud van de gevraagde gegevens evenals de wijze waarop en de vorm waarin die gegevens moeten worden verstrekt.

Die gegevens moeten om de vijf jaar geactualiseerd worden. Sommige leden van de Commissie merken op dat de richtlijn nochtans bepaalt dat de gegevens "regelmatig" geactualiseerd moeten worden maar dat de lidstaten hun beslissing om de vijf jaar opnieuw moeten onderzoeken. Zij vragen zich af of het wetsontwerp op dit punt wel overeenstemt met de richtlijn.

Sommige leden stellen zich vragen over de aard van de opdracht waarmee de CBFA wordt belast. Volgens de wetstekst lijkt die opdracht zich te be-

l'authorisation doit être donnée définitivement avant le 21 décembre 2007.

La possibilité d'extension prévue par le projet revient à prolonger le délai fixé par la directive. Elle n'apparaît d'ailleurs pas dans la loi allemande qui transpose la directive (Bundesgesetzblatt Jahrgang 2006, Teil 1, nr. 39). Il serait donc préférable pour la sécurité juridique de ne pas figer la situation par une énumération des branches d'assurance concernées.

En outre, en confiant au Roi le pouvoir d'élargir la liste des branches où le critère du sexe peut être utilisé, la législation belge pourrait en partie échapper au contrôle de la Commission européenne, ce qui n'est pas acceptable.

L'exposé des motifs précise que le Roi ne peut faire usage de cette compétence que si des données statistiques précises et pertinentes démontrent qu'une telle distinction est justifiée dans les branches visées. Cette précision ne se retrouve pas dans le texte du projet de loi. Elle devrait y être reprise.

3. Article 10, § 3

- 3.1. Cette disposition confie à la CBFA le soin de collecter et de publier les données statistiques. A cet effet, la CBFA peut demander aux instances ou personnes qu'elle désigne les données dont elle a besoin. C'est à la CBFA qu'il appartient de déterminer le contenu des données souhaitées, ainsi que le mode et la forme selon lequel ces données doivent être fournies.

Une mise à jour est prévue tous les cinq ans. Certains membres de la Commission observent que la directive prévoit pourtant que les données doivent être "régulièrement" mises à jour mais que les Etats membres réexaminent leur décision dans les cinq ans. Ils se demandent si le projet de loi est bien conforme à la directive sur ce point.

Certains membres s'interrogent sur la nature de la mission confiée à la CBFA. D'après le texte légal, celle-ci semble se limiter à la collecte des données

perken tot het verzamelen van de gegevens en tot de overdracht van de informatie. Volgens de memorie van toelichting moeten de verzamelde gegevens echter kunnen aantonen dat het onderscheid “gerechtvaardigd” is.

Er zou duidelijk gemaakt moeten worden dat de opdracht van de CBFA enkel bestaat in het verzamelen van gegevens en niet inhoudt dat de CBFA individueel of collectief toestemming geeft aan de verzekeringsonderneming of aan de volledige markt. De CBFA is enkel verantwoordelijk voor het verzamelen van nauwkeurige en relevante algemene gegevens en voor het bekendmaken van die gegevens.

De opdracht die aan de CBFA wordt toevertrouwd zou dus niet mogen beletten dat er *a posteriori* een rechterlijke controle plaatsvindt die volgens de criteria van de wet (met inbegrip van de criteria “evenredigheid” en “minder belemmerende maatregelen”) zou worden uitgeoefend. Artikel 8 van de richtlijn verplicht de lidstaten overigens gerechtelijke en/of administratieve procedures in te stellen zodat eenieder die zich benadeeld acht, zijn rechten kan doen gelden. De opdracht die aan de CBFA wordt toevertrouwd mag geen afbreuk doen aan het feit dat een dergelijke procedure kan worden ingesteld. Die opdracht belet ook niet dat de strafsancities worden toegepast waarin het wetsontwerp voorziet en geeft geen aanleiding tot welke vrijstelling ook.

- 3.2. Andere leden van de Commissie stellen zich ook vragen bij de inhoud van de statistische gegevens. De memorie van toelichting vermeldt dat dit algemene statistische gegevens moeten zijn, geen individuele statistieken die verstrekt worden door elke afzonderlijke onderneming waarvan de risicoportefeuille zou rechtvaardigen dat er naar geslacht gedifferentieerde tarieven worden gehanteerd.

Dit moet waarschijnlijk in die zin worden opgevat dat het verschil tussen M/V moet gesteund moet zijn op samengevoegde algemene gegevens die aantonen dat dit verschil significant is. De ontwerp tekst legt geen voorwaarden op om te garanderen dat de resultaten betrouwbaar zijn. Er wordt van uitgegaan dat de gegevens minstens representatief moeten zijn voor de markt en dat de analyse gebaseerd moet zijn op beproefde technieken. Volgens artikel 10, § 3, is het de CBFA die de inhoud van de gegevens bepaalt. Een deskundige wenst dat er bepaalde verduidelijkingen worden aangebracht zodat de objectiviteit en de onafhankelijkheid van de door de CBFA verrichte analyse

et à la transmission de l'information. L'exposé des motifs laisse toutefois entendre que les données collectées permettraient de démontrer que la distinction est “justifiée”.

Il devrait être clair que le travail de collecte des données ne s'apparente ni de près ni de loin à une autorisation individuelle ou collective qui serait donnée à l'entreprise d'assurances ou à l'ensemble du marché par la CBFA. La seule responsabilité de la CBFA consiste en effet dans la collecte de données générales précises et pertinentes et dans la transmission de ces données.

La mission confiée à la CBFA ne devrait donc pas empêcher un contrôle judiciaire *a posteriori* qui serait exercé selon les critères légaux (y compris celui de la proportionnalité et de l'examen des mesures alternatives moins restrictives). L'article 8 de la directive oblige d'ailleurs les Etats membres à mettre en place des procédures judiciaires et/ou administratives en vue de permettre aux personnes qui s'estiment lésées de faire valoir leur droit. La mission confiée à la CBFA ne peut être apparentée à une telle procédure. Celle-ci ne fait pas davantage obstacle à l'application des sanctions pénales prévues par le projet de loi. Aucun effet d'exonération ne peut donc se déduire du travail effectué par la CBFA.

- 3.2. D'autres membres de la Commission s'interrogent aussi sur le contenu des données statistiques. L'exposé des motifs indique “qu'il devrait s'agir de statistiques générales et non de statistiques individuelles propres à chaque entreprise dont le portefeuille de risques permettrait d'appliquer des tarifs différenciés en fonction du sexe de l'assuré”.

On doit sans doute comprendre par là que l'écart entre H/F doit résulter de données générales compilées faisant apparaître que cet écart est significatif. Le texte du projet ne détermine aucune condition permettant de garantir la fiabilité des résultats. On suppose que les données doivent au moins être représentatives du marché et que l'analyse doit reposer sur des techniques éprouvées. L'article 10, § 3, laisse à la CBFA le soin de déterminer le contenu des données. Un expert souhaiterait que certaines précisions soient données en vue de garantir l'objectivité et l'indépendance de l'analyse effectuée par la CBFA. Les représentants des consommateurs se rallient à cette opinion.

gegarandeerd worden. De vertegenwoordigers van de verbruikers sluiten zich hierbij aan.

Sommige leden van de Commissie zijn van mening dat de memorie van toelichting duidelijk zou moeten vermelden dat de wet niet impliceert dat verzekeringsondernemingen die de differentiatie in premies en uitkeringen rechtvaardigen aan de hand van hun eigen statistieken, zich zullen moeten richten naar de gemiddelde resultaten van de algemene statistische gegevens. De statistische gegevens die door elke onderneming worden gebruikt en die gebaseerd zijn op haar eigen portefeuille kunnen ook berusten op nauwkeurige en relevante gegevens. In dat geval zouden die gegevens moeten kunnen afwijken van de gemiddelde waarden die uit de algemene studie naar voor komen.

Zoniet zouden alle verzekeraars dezelfde tariefverschillen moeten hanteren, wat een schending zou zijn van het beginsel van tariefvrijheid en van de vrije mededinging. De wettelijke regeling mag niet tot doel of tot gevolg hebben dat het productaanbod over de gehele markt geüniformiseerd wordt. Het is uiteraard niet de bedoeling dat de CBFA een referentietabel of –tarief opstelt.

De vertegenwoordigers van de verbruikers sluiten zich niet aan bij dit standpunt. Zij zijn van mening dat de verplichting om algemene statistische gegevens te gebruiken geen directe inbreuk vormt op het beginsel van tariefvrijheid.

- 3.3. Artikel 10, § 3, tweede lid, biedt aan de Koning de mogelijkheid om de in het eerste lid bedoelde opdracht geheel of gedeeltelijk aan een andere instelling, instantie of persoon dan de CBFA over te dragen. Behalve dat niet geheel duidelijk is wie die rol zou kunnen vervullen, is de Commissie van mening dat de verantwoordelijkheid om de gegevens te verzamelen en mee te delen, exclusief bij de CBFA moet liggen. Zoals gesteld wordt in het memorie van toelichting is de CBFA immers de “onafhankelijke en technisch competente instelling bij uitstek” om dit te doen.

De Commissie stelt dus voor dit lid te schrappen.

- 3.4. Artikel 10, § 3, derde lid, bepaalt dat indien de CBFA niet over de betrokken gegevens beschikt, de in de eerste paragraaf bedoelde afwijking niet kan worden toegepast.

Certains membres de la Commission sont d’avis que l’exposé des motifs devrait préciser clairement que la loi n’implique pas que les entreprises d’assurances qui utilisent leurs propres statistiques en vue de différencier leurs primes et leurs prestations devront se conformer aux résultats moyens des données statistiques générales. Les données statistiques utilisées par chaque entreprise en fonction de son propre portefeuille peuvent aussi reposer sur des données précises et pertinentes. Dans ce cas, elles devraient pouvoir s’écarter des valeurs moyennes révélées par l’étude générale.

A défaut, cela signifierait que tous les assureurs devraient utiliser les mêmes différenciations tarifaires ce qui constituerait une atteinte au principe de la liberté des tarifs et à la liberté de concurrence. La mise en place du système légal ne saurait avoir pour objet ou pour effet d’uniformiser l’offre des produits par le marché. La mission de la CBFA ne peut à l’évidence consister à établir une table ou un tarif de référence.

Les représentants des consommateurs ne souscrivent pas ce point de vue. Ils estiment que l’obligation d’utiliser des données statistiques générales ne porterait pas directement atteinte au principe de la liberté des tarifs.

- 3.3. L’article 10, § 3, alinéa 2, permet au Roi de transférer tout ou partie de la mission visée à l’alinéa 1er, à un organisme, instance ou personne autre que la CBFA. Outre qu’on ne voit pas très bien qui pourrait jouer ce rôle, la Commission estime que la responsabilité de collecter et de communiquer les données doit incomber exclusivement à la CBFA. Pour reprendre les termes de l’exposé des motifs, la CBFA est en effet “l’institution indépendante et techniquement compétente la plus appropriée pour ce faire”.

La Commission propose donc de supprimer cet alinéa.

- 3.4. L’article 10, § 3, alinéa 3, prévoit que si la CBFA ne dispose pas des données concernées, la dérogation visée au § 1er ne peut pas être appliquée.

Zoals momenteel geformuleerd kan deze bepaling een verbod inhouden voor de verzekeringsondernemingen om het criterium geslacht te gebruiken voor de vaststelling van premies en uitkeringen, ook al is er sprake van nalatigheid of traagheid in hoofde van de toezichthoudende overheid.

Er dient ook vermeden te worden dat de nalatigheid van enkele ondernemingen tot gevolg heeft dat er een algemene verbodsmaatregel wordt opgelegd die ook voor alle andere ondernemingen geldt.

Er dient in elke geval aan herinnerd te worden dat elke onderneming die het geslacht als differentiërende factor gebruikt, aan de criteria moet voldoen die in de antidiscriminatiewet zijn vastgelegd.

4. Artikel 10, § 5

Volgens deze bepaling is de afwijking bedoeld in de eerste paragraaf niet van toepassing op verzekeringsovereenkomsten die worden gesloten in het kader van een aanvullende regeling voor sociale zekerheid. Die overeenkomsten worden immers exclusief geregeld door artikel 12 van het wetsontwerp. Het begrip « aanvullende regeling voor sociale zekerheid » is voor interpretatie vatbaar. Artikel 10, § 5, vormt de omzetting van artikel 3, § 4, van de richtlijn. Dit artikel bepaalt dat de richtlijn niet van toepassing is op aangelegenheden in verband met arbeid en beroep en ook niet op aangelegenheden in verband met arbeid als zelfstandige, voor zover die aangelegenheden onder andere communautaire wetgevingsbesluiten vallen.

Met “aanvullende regelingen voor sociale zekerheid” worden in het wetsontwerp de regelingen bedoeld die tot doel hebben aan de werknemers of zelfstandigen uit een onderneming, een groep ondernemingen, een tak van de economie of een één of meer bedrijfstakken omvattende sector, prestaties te verstrekken in aanvulling op de prestaties uit hoofde van de wettelijke regelingen op het gebied van de sociale zekerheid, ongeacht of aansluiting bij deze regelingen verplicht is of niet. De aanvullende pensioenregelingen van de tweede pijler die bedrijfsvoorzorgsregelingen zijn, vallen onder deze definitie.

Men mag niet uit het oog verliezen dat de wetgeving over de aanvullende pensioenen relatief complex is in België. Er zou vermeld moeten worden dat individuele pensioentoezeggingen die in het kader van de aanvullende pensioenregeling voor zelfstandigen worden

Ainsi formulée, cette disposition pourrait exposer les entreprises d'assurances à une interdiction d'utiliser le critère du sexe pour la détermination des primes et des prestations, même en cas de négligence ou de lenteur imputables à l'autorité de contrôle.

Il faudrait éviter également que les négligences imputables à quelques entreprises du marché conduisent à pénaliser toutes les autres par une mesure d'interdiction générale.

En tout état de cause, il faut rappeler que chaque entreprise qui utilise le sexe comme facteur de différenciation doit respecter les critères fixés par la loi anti-discrimination.

4. Article 10, § 5

Selon cette disposition, “la dérogation visée au paragraphe 1er ne s'applique pas aux contrats d'assurance conclus dans le cadre d'un régime complémentaire de sécurité sociale”. Ces contrats sont en effet exclusivement régis par l'article 12 du projet de loi. La notion de régime complémentaire de sécurité sociale est sujette à interprétation. L'article 10, § 5, vise à transposer l'article 3, § 4, de la directive. Celui-ci prévoit que la directive ne s'applique pas aux questions relatives à l'emploi et au travail ni aux questions relatives au travail non salarié, dans la mesure où celles-ci sont régies par d'autres actes législatifs communautaires. .

Par régimes complémentaires de sécurité sociale, le projet de loi vise, quant à lui, les régimes qui ont pour objet de fournir aux travailleurs, salariés ou indépendants, groupés dans le cadre d'une entreprise ou d'un groupement d'entreprises, d'une branche économique ou d'un secteur professionnel ou interprofessionnel, des prestations destinées à compléter les prestations des régimes légaux de sécurité sociale, que l'affiliation à ces régimes soit obligatoire ou non. Les régimes de pensions complémentaires du second pilier relevant de la prévoyance professionnelle relèvent de cette définition.

Il convient de rappeler que la législation relative aux pensions complémentaires est relativement complexe en Belgique. Il faudrait préciser que les engagements individuels de pension souscrits dans le cadre du régime complémentaire de pension pour indépendants ne

aangegaan niet onder de toepassing van artikel 10 vallen, maar van artikel 12. Gezien hun specifieke kenmerken vallen deze toezeggingen waarschijnlijk niet onder de Europese richtlijn over de aanvullende pensioenen. Er dient namelijk vermeden te worden dat het criterium geslacht in bepaalde aanvullende pensioenregelingen niet meer als differentiërende factor kan worden gebruikt omdat het toepassingsgebied onvoldoende duidelijk is afgebakend.

Overigens kan men zich de vraag stellen of de aanvullende overeenkomsten die vrijwillig worden aangegaan door personen die aangesloten zijn bij een aanvullende bedrijfspensioenregeling, hetzij in de loop van de periode van aansluiting, hetzij bij uittreding uit de pensioenregeling, overeenkomsten zijn die onder de toepassing van artikel 10 vallen. In het kader van dit soort individuele overeenkomsten, die tot de derde pijler behoren, kunnen de aangeslotenen in principe dezelfde tarieven genieten als die welke van toepassing zijn op de bedrijfspensioenregeling, doordat ze aangesloten zijn bij die bedrijfspensioenregeling en doordat ze een werkrelatie hebben met de onderneming.

De vertegenwoordigers van de verbruikers herhalen dat ze ook tegen het gebruik van het criterium geslacht zijn in de aanvullende pensioenen.

-◇-

4. CONCLUSIES

De Commissie voor Verzekeringen neemt akte van de keuze die de wetgever heeft gemaakt om het de verzekeraars mogelijk te maken het criterium geslacht als criterium te blijven gebruiken om verzekeringspremies en -uitkeringen te differentiëren. Zij merkt echter op dat de voorwaarden die volgens het ontwerp vervuld moeten zijn om gebruik te kunnen maken van de overgangperiode, niet perfect overeenstemmen met de voorwaarden die in de richtlijn zijn vastgesteld.

De Commissie wijst erop dat er naast dit ontwerp ook nog de wet van 25 februari 2003 is, de zogenaamde antidiscriminatiewet. Op grond van die wet kan er nog altijd rechterlijke controle worden uitgeoefend, aangezien de wet van 25 februari 2003 bijdraagt tot de vaststelling van het niveau van bescherming dat volgens het *standstill*-beginsel niet onderschreden mag worden.

De Commissie stelt zich ook vragen bij de aard van de opdracht waarmee de CBFA wordt belast. Sommige leden vinden dat meer gedetailleerd zou moeten worden vermeld hoe de verzameling en de analyse van de gegevens moeten gebeuren. Zij menen dat er garanties zouden moe-

son't pas soumis à l'article 10, mais à l'article 12. Vu leur spécificité, les engagements ne sont probablement pas visés par la directive européenne relatives aux pensions complémentaires. Il faut éviter en effet qu'en raison de l'imprécision du champ d'application, l'on ne puisse plus utiliser le critère du sexe comme facteur de différenciation dans certains régimes de pensions complémentaires.

Par ailleurs la question se pose de savoir si les contrats complémentaires souscrits volontairement par des affiliés à un régime de pension complémentaire d'entreprise, soit en cours d'affiliation soit à leur sortie du régime de pension, constituent des contrats visés par l'article 10. Dans le cadre de ce type de contrat individuel, qui relève du troisième pilier, les affiliés peuvent en principe bénéficier, en raison de leur affiliation au régime de pension d'entreprise, et par conséquent de leur relation de travail avec l'entreprise, des mêmes tarifs que ceux applicables audit régime de pension d'entreprise.

Les représentants des consommateurs rappellent qu'ils sont aussi opposés à l'utilisation du critère du sexe dans la matière des pensions complémentaires.

-◇-

4. CONCLUSIONS

La Commission des assurances prend acte du choix effectué par le législateur en vue de permettre aux assureurs de continuer à utiliser le critère du sexe pour différencier les primes et les prestations d'assurance. Elle observe toutefois que les conditions qui sont posées par le projet en vue de bénéficier de la période transitoire ne coïncident pas parfaitement avec celles fixées par la directive.

La Commission rappelle que ce projet coexiste actuellement avec la loi du 25 février 2003 dite "antidiscrimination". Un contrôle judiciaire pourra toujours être exercé sur cette base, puisque la loi du 25 février 2003 contribue à fixer le niveau de protection en-dessous duquel on ne peut descendre en vertu du principe de "stand still".

La Commission s'interroge également sur la nature de la mission confiée à la CBFA. Certains membres souhaiteraient avoir plus de précisions sur la façon dont s'effectueront la collecte et l'analyse des données. Ceux-ci estiment que des garanties devraient être données sur la

ten worden gegeven met betrekking tot de betrouwbaarheid van de verzamelde gegevens en de representativiteit ervan.

De opsomming van de takken waar het gebruik van het criterium geslacht toegelaten zou kunnen zijn en de bevoegdheid die aan de Koning wordt verleend om achteraf andere takken in die opsomming op te nemen, leveren problemen op. De vraag die rijst is of deze bepalingen in overeenstemming zijn met de richtlijn en of ze opportuun zijn.

De Commissie raadt aan de bepaling waarin aan de CBFA de mogelijkheid wordt geboden om haar opdracht geheel of gedeeltelijk over te dragen aan een andere instelling, te schrappen.

Tot slot zou het toepassingsgebied van de tekst duidelijker afgebakend moeten worden, zodat duidelijk is of het non-discriminatiebeginsel ook geldt voor de aanvullende pensioenen voor zelfstandigen en voor de arbeidsongevallenverzekeringen.

fiabilité des données recueillies et leur représentativité.

L'énumération des branches dans lesquelles le critère du sexe pourrait être autorisé et le pouvoir donné au Roi d'en ajouter d'autres dans un deuxième temps posent problème tant au regard de sa compatibilité avec la directive qu'au regard de son opportunité.

La Commission recommande de supprimer la possibilité donnée à la CBFA de transférer tout ou partie de sa mission à un autre organisme.

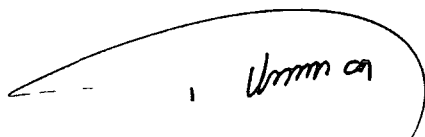
Enfin, le domaine d'application du texte devrait être précisé afin, notamment, de préciser la situation des pensions complémentaires pour indépendants et des assurances accidents du travail au regard du principe de non-discrimination.

-♦-

De Voorzitter,

-♦-

Le Président,

B. DUBUISSON